

TALOUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 9/2009 vp

Valtioneuvoston selonteko EU-politiikasta

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 16 päivänä huhtikuuta 2009 lähettäessään valtioneuvoston selonteon EU-politiikasta (VNS 4/2009 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi suureen valiokuntaan samalla päättänyt, että muut valiokunnat voivat antaa asiasta lausunnon suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- neuvotteleva virkamies Martti Salmi, valtiovarainministeriö
- ryhmäpäälikkö Antti Riivari, työ- ja elinkeinoministeriö
- asiantuntija Niina Harjunheimo, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- ekonomisti Olli Koski, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- talouspoliittinen asiantuntija Ralf Sund, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry
- kansainvälisten asiain päälikkö Markus Penttinen, Akava ry.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Talous- ja rahapolitiikka

EU on tällä hetkellä historiansa vaikeimmassa finanssi- ja talouskriisissä. Finanssikriisi ja jyrkkä maailmanlaajuinen taloustaantuma ovat koettelleet ankarasti lähes kaikkia EU-maita. Kriisin kaikkia vaikutuksia sisämarkkinoihin tai EU:n globaaliin kilpailukykyyn on vaikea vielä ennustaa, mutta komission viimeisten arvioiden mukaan talouskasvu pysyy miinuksella ainakin vuoden 2009 ajan, vuosina 2009—2010 EU:ssa menetetään arviolta 8,5 miljoonaa työpaikkaa ja julkisen talouden alijäämät yli kaksinkertaistuvat.

Syksyllä 2008 alkanut jäsenvaltioiden yhteistyö muun muassa pankkijärjestelmän turvaami-

seksi ja elvytystoimien koordinoimiseksi on osoittanut EU:n vahvuuden. Talousvaliokunta pitää välttämättömänä, että EU jatkaa tiivistä yhteistyötään taloustilanteen vakauttamiseksi ja rahoitusmarkkinoiden normalisoimiseksi. (TaVL 42/2008 vp)

Finanssikriisi on osoittanut tarpeen tehostaa EU:ssa rahamarkkinoiden valvontaa ja kriisinhallintaa. Talousvaliokunta katsoo, että on nähtävissä selkeä tarve oikeudellisesti sitovamman ja nykyistä konkreettisemmän valvontayhteistyön takaavan järjestelyn luomiseen. Yhteistyötä tulee kehittää myös EU:n ulkopuolisten keskeisten finanssimarkkinoita valvovien tahojen kanssa. (TaVL 24/2008 vp) Valiokunta pitää ehdottoman tärkeänä, että EU toimeenpanee tehdyt päätökset finanssimarkkinoiden tehokkaam-

masta sääntelystä ja toteuttaa veroparatiisien "sulkemisen", kuten G20-maat Lontoossa päättivät. Finanssikriisi on osoittanut myös yhtenäisemmän talouspolitiikan tärkeyden. Valiokunta katsoo, että on pienten avoimien talouksien, kuten Suomen, etujen mukaista tehostaa yhteisen talouspolitiikan koordinoitua.

Talousvaliokunta pitää valtioneuvoston talouspolitiikan tavoitteena pitkällä aikavälillä euroalueen laajentamista koko sisämarkkina-alueelle. Tämä ei tarkoita kriteereistä joustamista, mutta valuuttakurssierojen aiheuttamat häiriöt sisämarkkinoilla ovat omiaan heikentämään yritysten kannattavuutta ja osin myös Suomen kilpailukykyä.

Sisämarkkinat

Sisämarkkinat ovat EU:n moottori, johon perustuu taloudellinen menestys ja hyvinvointi. Talousvaliokunta katsoo, että toimivat ja esteettömät sisämarkkinat ovat erittäin tärkeitä paitsi taloutemme myös EU:n globaalien merkityksen kannalta. Mitä vahvempi ja yhtenäisempi EU on, sitä merkittävämpi toimija se on myös maailmantaloudessa (TaVL 3/2008 vp). Valiokunta korostaa myös EU:n ulkopuolisten markkinoiden avoimuuden merkitystä taloudellisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Kilpailu kasvavia talousmahteja, kuten Kiinaa ja Intiaa, vastaan vaatii yksituumaisuutta sisämarkkinoiden rakenteellisten uudistusten läpiviemisessä.

EU:lla tulee olla yhteinen näkemys unionin kilpailukyvyn kannalta keskeisistä haasteista ja keinoista vastata niihin. EU:n kilpailukykystrategiaa on uudistettava siten, että se tukee paremmin talouden kestävästä kasvusta sekä tuottavuuden ja työllisyyden parantamista.

EU:n tulee keskittyä kilpailukyvyn kannalta olennaisimman lainsäädännön kehittämiseen entistä selkeämmäksi ja ottaa huomioon yritysten globaali toimintaympäristö. Eurooppalaisten standardien levittäminen globaalisti edistäisi yritystemme kilpailumahdollisuuksia. EU:n laajentumisen ja tämänhetkisen talouskriisin myötä jäsenmaiden kansalliset erot ovat kasvaneet. Sisämarkkinoiden tehostaminen ja kilpailukyvyn vahvistaminen taloudellisessa lamassa edel-

lyttävät jäsenvaltioilta erityistä sitoutumista ja kaikkinaisen protektionismin unohtamista.

Neljä vapautta muodostavat maailman suurimmat kotimarkkinat, ja niihin liittyvistä yhteisistä säännöistä hyötyvät niin yritykset kuin kuluttajatkin. Neljännesvuosisatainen työ markkinaesteiden poistamiseksi ei kuitenkaan ole ollut riittävää. Valiokunta painottaa erityisesti palvelusektorin toiminnan tehostamista EU:n kilpailukyvyn säilyttämiseksi. Palveludirektiivi tulee saattaa tehokkaasti täytäntöön, minkä jälkeen sen toimivuutta on tärkeä seurata ja arvioida. Talousvaliokunta muistuttaa lisäksi, että vapaa liikkuvuus ei saa vaarantaa työntekijöiden oikeuksia.

Valiokunta korostaa, että toimivat ja tehokkaat sisämarkkinat ovat myös kuluttajien etu, mutta vain, jos yhtenäinen sääntely perustuu korkeaan kuluttajansuojan tasoon. Ottaen kuitenkin huomioon jäsenvaltioiden suuret erot kuluttajansuojan tasossa on realistista olettaa, että korkeat kuluttajansuojan kriteerit täyttävän täys-harmonisoinnin saavuttaminen tulee viemään aikaa (TaVL 2/2009 vp).

Vaikka talousvaliokunta tukeekin yleisesti vapaan kilpailun periaatetta, se pitää tärkeänä kansallisen yksinoikeusjärjestelmän mahdollistamista rahapelien osalta rahapeli-toimintaan liittyvien rikosten ja sosiaalisten ongelmien sekä terveydellisten haittojen ehkäisemiseksi.

Viitaten aiempiin lausuntoihinsa (TaVL 9/2006 vp, TaVL 7 ja 8/2007 vp) valiokunta korostaa, että jatkotoimet toimivan ja tehokkaan yhteisen patenttijärjestelmän kehittämiseksi ovat välttämättömiä, ja erityistä huomiota on kiinnitettävä järjestelmän oikeusvarmuuteen, ennustettavuuteen ja kustannustehokkuuteen.

Talousvaliokunta katsoo, että EU:n budjettia tulisi uudistaa siten, että kestävä kasvu, kilpailukyky ja työllisyys painottuisivat nykyistä voimakkaammin. Kilpailukyvyn edistäminen on myös tehokasta koheesio- ja aluepolitiikkaa. Suomi on pärjännyt tähänastisen jäsenyytensä ajan hyvin rahoitusneuvotteluissa. Nettomaksusuutemme on kuitenkin kasvamassa merkittävästi tulevina vuosina, ja tästä syystä onkin entistä tärkeämpää panostaa kansallisten hank-

keidemme kehittämiseen, jotta kansallinen rahoitusosuutemme pystytään tehokkaasti hyödyntämään. Valiokunta haluaa nostaa esille myös rahoitukseen liittyvän ongelman rahan turhasta kierrättämisestä Brysselin kautta. Rahojen kierrättämisen tulee rajoittua niihin tapauksiin, joissa siitä saatava lisäarvo on kiistaton.

Energiapolitiikka

Talousvaliokunta on käsitellyt ilmasto- ja energiakysymyksiä useissa lausunnoissaan (TaVL 4—8/2008 vp, TaVL 11—12/2008 vp) vuoden 2008 aikana muun muassa käsitellessään EU:n ilmasto- ja energiapakettia. Valiokunta pitää selonteossa esitettyjä tavoitteita energiapolitiikan osalta yleisesti kannatettavina. Kuluneen vuoden aikana lopullisesti hyväksytyllä ilmasto- ja energiapaketilla EU on ottanut selkeän suunnannäyttäjän roolin ja asettanut tavoitteet kansainvälisille ilmastoneuvotteluille. Valiokunta on lausunnossaan (TaVL 11/2008 vp) todennut, että kansainvälisen, kaikki keskeiset toimijat kattavan ilmastopimuksen aikaansaaminen on ainoa keino saavuttaa ilmastomuutoksen kannalta riittävät vaikutukset ja taata samalla Suomen ja EU:n teollisuudelle kilpailukykyiset ja yhtäläiset toimintaedellytykset globaaleilla markkinoilla. Ilmastomuutoksen ja sen taloudellisten vaikutusten torjuminen edellyttää nopeita ja voimakkaita kansainvälisiä toimia. Valiokunta muistuttaa, että ilmastonsuojelua ei tule nähdä vain taakkana vaan myös mahdollisuutena suomalaiselle teknologiaosaamiselle. (TaVM 8/2006 vp)

Toimivat energian sisämarkkinat ovat olennainen edellytys kustannustehokkaille toimille ilmastomuutoksen hillitsemiseksi (TaVL 4/2008 vp). Energian kohtuullinen hinta, riittävyys ja saatavuus ovat tärkeitä talouskasvun ja kilpailukykyyn edellytyksiä. Kyse on keskeisestä teollisuuden kilpailukykytekijästä, jolla on merkittävä vaikutus koko talouden ja unionin alueen vakauteen. Teollisuuden kannalta energian saatavuuden ja sen hinnan merkitys tulevia investointeja ajatellen on huomattava. On kuitenkin tärkeätä, että markkinoiden yhdentymisen tapahtuu hallitusti ja harmonisoidusti yhtei-

sesti sovituisissa puitteissa kansalliset erityisolosuhteet riittävässä määrin huomioiden (TaVL 4/2008 vp). Suomen osalta tämä tarkoittaisi muun muassa poikkeuksia maakaasumarkkinoiden osalta niin kauan kuin Suomeen toimitettava kaasu tulee yhdestä lähteestä. Samoin valiokunta muistuttaa, että markkinoiden yhdentymisen myötä turhaa sääntelyä tulee karsia.

Viime talvena osaan EU:n jäsenvaltioistakin kohdistuneet energian toimitushäiriöt ovat osoittaneet hajallaan olevien energiaverkkojen ongelmallisuuden ja korostaneet energiasektorin toiminnan turvaamisen merkittävyyttä sekä tarvetta yhteisesti turvata kaikkien jäsenmaiden riittävä energiansaanti. Niin sisämarkkinat kuin toimivat ulkosuhteetkin edellyttävät unionilta yhteistä energiapolitiikkaa. Toisaalta energiaa koskevat säännökset eivät saa rajoittaa kansallista päättävältä energian saannin turvaamisessa. Jäsenmailla on edelleen oikeus itse määritellä energiavarojen hyödyntämisen ehdot, tehdä valinnat eri energialähteiden välillä ja päättää energihuollon yleisestä rakenteesta. Aiempien kannanottojensa mukaisesti valiokunta katsoo, että vaikka päävastuun kansallisesta energian toimitusvarmuudesta tulee edelleen olla kullakin jäsenmaalla itsellään, tämä ei poissulje EU:n mahdollisia yhteisiä toimia sisämarkkinoiden toiminnan turvaamiseksi (TaVL 15/2008 vp).

Suomen kannanotot EU:n energiasektorin kysymyksissä ovat kohdistuneet lähinnä yksittäisiin hankkeisiin. EU:n energiemarkkinoiden yhdentymisen on nyt voimakkaassa kehitysvaiheessa. Tämä edellyttää, että Suomi linjaa nykyistä kattavammin näkemyksensä integraation etenemistavasta kansalliset intressit huomioiden.

Tutkimus- ja kehitystoiminta sekä innovaatiot
Pitkän aikavälin tavoite Euroopasta maailman johtavana osaamisalueena on kannatettava mutta haastava. Kansainvälisten vertailujen mukaan suomalainen innovaatiojärjestelmä on ollut hyvin toimiva, yksi maailman parhaista. Talousvaliokunta painottaakin innovaatioiden edistämisen keskeistä roolia sisämarkkinoiden ja kilpai-

luckystrategian kehittämisessä (TaVL 3/2008 vp).

Innovaatiotoiminta ei ole itseisarvo, vaan sen tehtävänä on tukea talouskasvua ja kansantalouden myönteistä kehitystä, yhteiskunnan ja elinkeinorakenteen kestävä uudistumista sekä kansalaisten ja ympäristön hyvinvoinnin lisääntymistä. Talousvaliokunta pitää Suomea hyvänä mallina EU:n tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan vahvistamisessa. Talouden kasvupotentiaalin vahvistaminen EU:ssakin edellyttää tutkimus-, kehitys- ja innovaatiopanosten lisäämistä edelleen. EU-maiden yhteinen 3 %:n T&K-menojen vähimmäistavoite on esimerkiksi näille jäsenmaille, joilla T&K-toiminta on vähäisempää. Maailman huipulla panostusten on oltava merkittävämpiä. Talousvaliokunnan mielestä EU:n budjetissa T&K&I-toimintaan tulisi jatkossa ohjata suurempi osuus.

Suomenkin menestyksen kannalta on ratkaisevaa se, miten EU onnistuu omassa talous- ja innovaatiopolitiikassaan. Suomen on oltava aktiivinen osallistuja ja vaikuttaja EU:n tutkimus- ja innovaatiopolitiikan kehittämisessä ja suunnitamisessa.

Talousvaliokunta katsoo, että Suomen puheenjohtajuuskaudella laadittu EU:n innovaatiostратегия on osoittautunut merkittäväksi avaukseksi, joka on yhtenäistänyt EU:n innovaatiopolitiikan toimenpiteitä ja niiden määrätietoista hyödyntämistä Lissabonin strategian päämäärien saavuttamisessa. Tätä työtä tulee jatkaa edelleen.

Lausunto

Lausuntonaan talousvaliokunta esittää,

että suuri valiokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 8 päivänä toukokuuta 2009

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Jouko Skinnari /sd
vpj. Antti Rantakangas /kesk
jäs. Janina Andersson /vihr
Hannu Hoskonen /kesk
Harri Jaskari /kok
Matti Kangas /vas
Toimi Kankaanniemi /kd
Miapetra Kumpula-Natri /sd

Jouko Laxell /kok
Eero Lehti /kok (osittain)
Päivi Lipponen /sd
Marjo Matikainen-Kallström /kok
Petteri Orpo /kok
Sirpa Paatero /sd
Kimmo Tiilikainen /kesk
Ulla-Maj Widenroos /r.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Kirsi Pimiä.

ERIÄVÄ MIELIPIDE***Perustelut***

Valtioneuvoston selonteko Suomen EU-politiikasta osoittaa, että hallitus hyväksyy unionin kehittymisen kohti yhä tiivistyvää, laajenevaa ja keskittyvää liittovaltiomallia. Talousvaliokunnan lausunto tukee tätä peruslinjaa. Tämä ei ole Suomen eikä muidenkaan kansojen etujen mukaista.

Unionin tulee keskittyä vain niihin ylikansallista päätösvaltaa edellyttäviin toimintoihin, joissa se antaa todellista lisäarvoa ja tuloksia. Tällaisia asioita ovat talousvaliokunnan toimialan näkökulmasta erityisesti ilmasto- ja energiapolitiikka, tutkimus-, kehitys- ja innovaatiopolitiikka sekä eräiltä osin kauppapolitiikka. Myös raha- ja finanssimarkkinoiden valvonnas-

sa, jossa EU on epäonnistunut, tarvitaan tiivistä yhteistyötä. Sen sijaan esimerkiksi alue- ja rakennepolitiikan tiukkojen määräysten luominen EU-tasolla ja varojen kierrättäminen unionin hallinnon kautta ei ole perusteltua. Unionille on annettu päätösvaltaa liian pienissä asioissa. Näiltä osin päätösvaltaa tulee palauttaa kansalliseksi tasolle. Näin voidaan myös maksuosuuksia alentaa.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

*että suuri valiokunta ottaa huomioon,
mitä edellä on todettu.*

Helsingissä 8 päivänä toukokuuta 2009

Toimi Kankaanniemi /kd

Matti Kangas /vas